

Sahara Maraton 2015.

Løbet i ørkenen, og mødet med nomaderne indespærret i sandet.

Af Lars Ludvigsen - Marts 2015.

“Don’t sit around and curse the dark, but light a candle” - Jeg sidder på gulvet i den UNHCR drevet engelske skole og drikker the fra et lille glas. Teen er meget sød og har fyldig skum.

Ordene kommer fra Abdul, en ung Sahrawi journalist der nærmest uopfordret begynder at holde en monolog om den konflikt i Vest-Sahara der har holdt ham og op mod 130.000 Sahrawis i flygtningelejre i Algeriet i 40 år. Han fortæller på perfekt engelsk, med en fast og sammenbidt stemme om nogle af de begivenheder der førte til den nuværende fastlåste situation. Han er født i en flygtningelejr, og bor fortsat i en flygtningelejr. Men ønsker at ende sine dage i et frit og selvstændigt Vest-Sahara. Jeg får indtryk af at Abdul også gerne ender sine dage i forsøget på at etablere et selvstændigt land som hans folk kan returnere til.

Jeg ankom til Smara flygtningelejren 5 dage tidligere, for at deltage i Sahara Marathon. Jeg har aldrig løbet den klassiske distance tidligere, og har fundet løbet ved en tilfældig google søgning på “Marathon”. Jeg havde været lidt sent ude, tilmeldings datoen var overskredet. Under en måned til forberedelser. Men jeg ræsonnerede at træning i sne over Bogstad vandet fint kunne sammenlignes med løb i sand.

Et chartret fly fra Madrid, sender cirka 150 deltagere til Tindouf i Algeriet. Checkin tager lang tid. Udover de rejsendes bagage, bliver der fragtet store mængder af papkasser. På kasserne står beskrivelser som ‘Hospital’, ‘Gaffa’ og ‘AID’. Kasserne indeholder basal hjælp til den flygtningelejr som er vores mål, og hjem i en uge.

I busser fra lufthavnen i Algeriet, kører vi meget sent om natten og udover morgenen i konvoj med Toyota Landcruisers foran og bag. Fyldt med sikkerhedsfolk, imod vores destination. ‘Hvorfor trænger vi alt det sikkerhedsopbud’ forsøgte min hjerne sig, samtidig med kroppen rystede af kulde. Kulden kom fra den åbne dør, som chaufføren havde åbnet i den kørende bus. Åbnet for at få røgen ud fra det lille bål han havde lavet på instrumentbrættet. Ilden, viste det sig snart, skulle varme vandet til hans te. ‘This is Africa’ konkluderer hjernen. Udenfor bussen fortsatte natten, Afrika var fortsat dækket i mørke.

I Smara bliver deltagere til løbet indkvarteret hos lokale familier. Jeg var blevet matchet med 4

nordmænd. Lise, Ingunn, Simen og Oline og jeg skulle i en uge bo i samme lerklinede hus. Et hus der består af et rum, eneste møbel er et lavt bord hvor vi siddende på gulvet indtager de fleste måltider på turen. Langs væggene har vi lagt vores soveposer og oppakning, og bygger hurtigt vores små personlige oaser. Her kommer vi til at bo tæt. Vores hus vender ud imod en lille gård, rundt om ligger et stort telt, og flere små bygninger. I gården står nogle solpaneler i sandet, tilsluttet med ledninger til et bilbatteri. En

metalplade på hængsler midt i en lerklinet mur fungerer som dør til verdenen udenfor det lille gårdmiljø.

Det første vi bliver tilbudt er te. Den røgfylde bustur havde allerede efterladt mig med et indtryk af at drikken er noget man prioriterer højt. Te blandt saharawis er en social begivenhed, og brygges nærmest ceremonielt. Familien, venner og bekendte samles. Gentagne gange bliver det varme tevand hældt fra glasset og tilbage i kanden, og fra glas til glas, rundt og rundt i konstant bevægelse. Sidst bliver teen serveret på en bakke. Hvordan de der brygger den ved hvornår den skal serveres står uklart for mig, men resultatet bliver meget sød, og med fyldig skum. Den falder ikke i alles smag, og 'blomsterpot' begrebet bliver kendt for mig, enkelte sender deres te videre til mig i skjul. Det er åbenlyst at jeg er blevet en 'blomsterpot'.

'No Habla espanol.' Min mest benyttede sætning under opholdet. Saharawis taler arabisk og spansk. Nogle taler også fransk. Spansk lærer børnene i skolen. Engelsk er en by i Rusland. Hvertfald i vores familie. Og også generelt når vi kommer omkring i lejren. Heldigvis er Lise en, i vores ører, rigtig habil arabisk talende. Familien, der består af primært en række kvinder og deres børn bliver hurtigt betaget af at et blondt eksemplar fra de nordiske lande, begår sig på deres eget sprog. Det armslængde princip vi på de nordlige breddegrader ofte har fået ind gennem modermælken når det gælder interaktion med fremmede findes ikke ikke. Her er vi fra dag et en del af familien, og selvom vi alle er voksne mennesker, så føles det til tider som at vi er børn på feriekoloni, under voksen supervision. Vi har mange mødre her. Mødre der er yngre end os.

Familiens overhovede er Toufa, en ældre kvinde vi kun ser sporadisk og som holder sig i baggrunden. Hendes datter Enoya, og Enoya's datter Jamila er dem vi har daglig kontakt med. Samt børnene til en anden datter af Toufa. Hver aften er en hyper social tour de force i leg med børnene og udveksling af detaljer om livet i Norge. Min single status bliver en aften kommenteret med at Haifa og Asisi, to ret unge piger er ledige og er gode bud på giftemål. Spørgsmålene er direkte. "Hvorfor har i ikke spist salaten?"

Det kan være vanskeligt at forklare at generelle rejseråd rådgiver at man skal være forsigtig med at spise salat under fremmede himmelstrøg, og måske især et sted som her. Men i de par dage før maratonet starter, ønsker jeg ikke at gamble med rejsemave. Senere spiser jeg også salaten med velbehag, og ingen i vores hus bliver ramt af maveproblemer.

Middagsmaden, der serveres sent, består af varme retter som couscous med kogt kød. Eller supper og stegt kamelkød. Husets brød, bages i en ovn i et af de tilstødende små huse, og er et hit hos os alle, og bliver heldigvis serveret næsten hver aften.

Familierne er instrueret i at vi ikke må gå alene. Men efter et par dage får vi på dagtid lov til at gå uden følge. Dog går børnene ofte med, og det bliver en hel lille familieudflugt. Efter mørkets frembrud har vi ikke lov til at gå længere end udenfor murene, til toilettet. Et par aftener kommer 'Miami Vice', to vagter fra sikkerhedspolitiet og kontrollerer at vi alle faktisk er til stede. Det er mit indtryk at en familie kan få nogle problemer hvis de ikke har kontrol på hvor vi er. Den ene, 'Tubbs' taler godt engelsk, og vi udnytter at vi kan tale sammen på et fælles sprog. Samtidigt er det sikkert fint at holde sig gode venner med militærklædt personel der kommer på visit sent på aftenen.

Den unge saharawi journalist afbryder sin talestrøm, han fortæller det er på tide at trække sig tilbage for at bede. Han undskylder sig og forsvinder ud i gården til den engelske skole. Måske han vil være i fred når praktiserer sin religion. Jeg sidder tilbage i rummet med Lise, maratonløber der har som mål at løbe et maratonløb på hvert kontinent, på et år. Inklusiv antartica.

Vi udnytter situationen til at sætte vores telefoner til opladning i nogle stikkontakter. Strømmen kommer sikkert også her fra bilbatterier, der opladet med solenergi opsamlet af solpaneler giver

grøn energi til Iphonen.

Lise er journalist, og vil skrive en bog om sit maraton projekt, men er under opholdet også blevet inspireret til at skrive en artikel til sin avis. Det er derfor vi sidder her i rummet på skolen. Et team på en mission. Kun et par dage til at få organiseret interviews og tage fotos.

Forskellige kontakter har ført os hertil, saharawi premiere ministeren er blevet interviewet. Vi skal også tale med ældre saharawis, og høre deres fortællinger om hvordan deres liv tog sig ud, før de måtte flygte fra fremrykkende marokkanske soldater. Fælles for vores kontakter og interview emner, er at de er meget bevidste om vigtigheden at få formidlet deres skæbne.

Da Spanien trak sig ud af Vest-Sahara i 1975, efter mange år som koloniherre, skabte det et politisk magt tomrum i ørkenen. Nabolandene Marokko og Mauretanien hævdede at de havde ret til Vest-Sahara. Unge saharawi universitetsstuderende havde nogle år tidligere, startet en politisk selvstændighedsbevægelse, Polisario, der havde formålet at tage kontrollen over store landområder i Vest-Sahara. Den internationale domstol i Haag fik spørgsmålet om selvstændighed op til afgørelse, og fandt at hverken Marokko eller Mauretanien havde ret til Vest-Sahara, men at befolkningen der havde ret til en afstemning om deres suverænitet.

En afstemning som Spanien forberedte op til sin endelige udtrækning af landet i 1975, men der blev modarbejdet kraftigt fra Marokkansk side. Afstemningen blev aldrig gennemført. Til gengæld sendte Marokko knap 400.000 civile marokkanere ind i Vest-Sahara fra nord, fulgt af 20.000 soldater. Det blev start-skuddet til en krig imellem Marokko og Polisario. En krig der varede i 16 år, og som splittede saharawi folket i to, hvor halvdelen af saharawi befolkningen fortsat overlever i flygtningelejre bag den Algeriske grænse.

I mellemtiden har Marokko bygget en 2700 km lang, og to-tre meter høj mur af primært sand, med kontrolposter og anslået verdens længde ubrudte strækning af landminer til at holde følge.

Set fra oven ligger Vest-Sahara spredt udover 266.000 kvadratkilometer, i en aflang udstruktet form, smyer det sig langs det øverste vestlige del af Afrika. Arealet dækker lidt mere end England, med en befolkningstæthed der ligger lavt, med kun lidt over 500.000 indbyggere. Heraf bor 40% i landets største by El Aaiun. I nord, grænser landet til Marokko, og øverste østlige del grænser mod Algeriet. I øst og syd mod til Mauritanien. Fra vest slår Atlanterhavets salte bølger mod kysten.

‘Jalla Jalla’ lyder det fra vores ‘mor’. Et ord der følger os igennem ugen, ‘Kom nu !’ Vi er på vejen mellem familiens hjem, og det centrale mødested der danner rammen om mange af de organiserede begivenheder i forbindelse med løbet. Her er et kaos af trafik med udkørte landrovers og Mercedes biler på en stenet, hullet og bulet vej. Sand og støv, røg fra bilerne, og lugten af diesel fra vejside ‘tankstationerne’ hvor der sælges brændstof i 5 liters dunke fra borde langs vejen fylder næsen.

Enkelte butikker hvor der kan købes varer som æg, couscous og cola ligger side om side med

skrotbutikker med store bunker jern.

Tilsyneladende søger Mercedes model 180 til ørkenen for

at dø. Benzingaden døber jeg vejen. Måske er det endda gadens rigtige navn. Jeg når ikke at

reflektere over det længe, før jeg må vige for den næste Landrover der har kurs direkte imod mig.

Trafikken med nødhjælp til lejrene er konstant. Ingen overlever i lejrene uden hjælp udefra. Mad og drikkevand fragtes ind via organisationer under UN, og fordeles mellem de fire lejre af Røde kors og Polisario. Nødhjælp er ikke sammensat til at brødføde folk på lang sigt. Nødhjælp består af basale ingredienser, der akut vil holde folk i live. Men denne type hjælp er nu leveret i 40 år, og det viser sig i helbreds statistikkerne hvor det aflæses at over 32 procent lider af kronisk mangel på næring. Der findes enkelte lønnede jobs i lejrene. Lærerjob er betalt, med cirka 25 euro i måneden. Betalt af UN. Men job på hospitaler og andre offentlige instanser er hovedsageligt frivilligt baseret.

Resurser er der ellers nok af i Vest-Sahara. Verdens angiveligt største fosfor forekomst findes her. Fosfor benyttes til at producere gødning produkter for brug i landbruget, og i vaskemidler. I havet ud for Vest Sahara svømmer een af de største bestande af fisk lystigt rundt. Og selvom der endnu ikke udvindes olie, er der en stor optimisme for at finde forekomster under sandet, eller under havbunden. Ikke resurser saharwis får del i. Marokko har bag deres Guinness rekord indehavende mur fuldkommen taget kontrollen over resurserne. Og selvom man især i skandinavien har været meget opmærksomme på ikke at handle med varer fra Vest-Sahara, netop på grund af det uafklarede spørgsmål om hvem der har suveræniteten over området. så er der andre lande der villigt køber produkterne. Eller også bliver produkternes ophav sløret i deres vej rundt i verden.

Der findes to årstider i ørkenen, Vinter og sommer. Temperaturer op imod 35 grader er vinter. Vinteren afløses af sommer med temperaturer over 50 grader celsius. Varmt og grotesk varmt. Stedet her kaldes også "Devil's garden".

Men flere dage er det koldt om natten. Varmen forsvinder hurtigt ud i verdensrummet. Efter mørkets frembrud, og fra horisont til horisont, strækker det astrale liv sig i et panorama over hovederne på os. Vores saharwi familie har bidt mærke i, at vi alle under vores aften ritualer til og fra toilettet, der ligger bag gede indhegningen uden for murene, altid tager os tid til at kigge op på himlen.

Oppefra reflekterer den tiltagende måne sit blege lys retur, og giver omgivelserne en svag aura af sølv. Et øjeblik forvildes jeg til at tro at jeg har drejet forkert, og bevæget mig ind i en alternativ sølvnat. Lyden af gedeprutter fra bag den lille gedeindhegning, bygget af bildøre og andet ubestemmeligt metalskrot punkterer dog hurtigt denne indskydelse.

Snart vand igen. Lidt over halvvejs i løbet når jeg næste mad station, den ligger på toppen af en bakke, og jeg har spottet stationen for flere kilometer siden. Der er et uhindret syn over den stenede sandslette. Tricket er at løbe hvor der er mest stenet, og holde øje med hvor der ligger sten ovenpå sandet. Man bliver hurtigt ekspert i underlaget i Sahara, og lærer at sætte foden ned på de mest faste steder. Det gør en stor forskel på energiforbruget om foden synker en halv centimeter ned, eller om det forreste af foden begravnes helt, det er hårdt at rive sig løs af det afrikanske kontinent for hvert skridt.

På en sanddyne langt ude til venstre ser jeg silhuetten af en soldat ved siden af sin jeep. Langs hele ruten står soldater udstationeret. Om det er mig eller udefrakommende de holder øje med står uklart for mig, men det virker betryggende at de er der.

På dette tidspunkt havde jeg løbet med en fin fart, en hastighed der vil få mig over målstregen i en tid på omkring 4 timer. Det skulle selvfølgelig vise sig at være ønsketænkning, et fatamorgana.

På mad stationerne findes vand, bananer, dadler og apelsiner i tilskårede praktiske størrelser. På en enkelt mad station er der i tillæg en type energi bar. Jeg bruger god tid på at drikke, fylde min medbragte vandflaske, og spise. Det var kun den første mad station jeg løber forbi med stor overskud, og uden at stoppe.

En sejr? Flere af de Sahrawis vi nu havde talt med ytrede at de var vinderne af konflikten med Marokko. De udsagn står i kontrast til deres situation. Udelukket fra det land som Marokko har okkuperet, afskåret fra resten af deres familier, og lukket inde i lejre. Midt i den goldeste del på kloden.

Måske er den opfattelse om at de sejrede, relateret til at tabstallet i krigen frem til 1991 på marokkanske soldater er højere end Polisarios tab, og hvis krigen var fortsat, at saharawis havde fået overhånden i krigen. Siden fredsftalen i 1991 er Polisarios virkemidler fredelige demonstrationer, og aktivistiske protestaktioner.

I 2010 blev der udenfor byen El Auiun, i et område kaldet Gdim Izik i det okkuperede Vest Sahara oprettet en telt lejr, som del i en protestaktion. Først blev der over natten sat et par telte op, og over de næste 28 dage voksede lejren til over 10.000 saharawis. I en tavs markering af utilfredshed. Utåleligt for Marokkansk sikkerheds politi, der endte med at rydde lejren, og brænde den til grunden. Det blev een af de voldsomste begivenheder siden fredsftalen i 1991 blev indgået, med flere dødsfald på begge sider til følge.

Noam Chomsky mener at protest aktionen i Gdim Izik i Vest-Sahara, blev gnisten der startede den bølge af anti autoritære aktioner der fejede ind over flere arabiske lande, i det såkaldte arabiske forår.

Jeg mærker gnisten hastigt slukkes. Kort tid efter mad stationen begynder mine ben at sætte ud, og jeg mærker benene tømmes for energi, og de første tilløb til kramper melder sig. Tempoet falder hurtigt til næsten en tredjedel af min udgangshastighed. I tillæg løber jeg nu i dybere sand end tidligere. Ingen havde overhalet mig de seneste 10-14 kilometer, men nu kom der flere løbere forbi bagfra. Drømmen om sejr, hæder og ære blev sat på standby. Nu gjaldt det om at mobilisere beredskabet, og komme sig i mål. Når man først er begyndt at krampe, er det som at balancere på en et-hjulet cykel igennem et minefelt for at undgå at fremprovokere en ny krampe.

Tanken om at jeg måske kunne blive kidnappet ud i en bil i ørkenen var en kort overgang tiltalende, men sikkerheden er sikkert for høj til at nogle tør drive sig i kast med det.

Jeg fik en ide om at store sorte vinger svævede højt over hovedet på mig, og grådige øjne vurderede min modstandskraft, og fulgte alle mine mindste bevægelser.

“Jalla Jalla. Kom så ben !”

“The wind is always blowing in the desert” fortalte sikkerhedsvagten, sandkornene i min

sandvich og imellem mine tænder er knasende vidnesbyrd. Vi står på toppen af en sanddyne, og iagttager sandet der blæser over kanten på dynerne længere væk. Sanddynerne er i konstant bevægelse, de ruller over landskabet. Som Atlanterhavs bølger i slowmotion. I løbet af et år bevæger de sig langt. Sahrawi folket levede også i konstant bevægelse. Et nomade folk der bevægede sig frit, og fulgte sæsonerne for at finde de bedste betingelser for overlevelse. Idag har halvdelen af saharawis ikke mulighed for at bevæge sig, de er fastlåste i flygtningelejre, og er afhængige af hjælp udefra i enhver henseende. Flere generationer kender nu kun til dette liv, men

nomadens sjæl lader ikke til at være knækket.

Jeg tænker på den ældre mand, og tidligere soldat vi interviewede på den sidste dag, i den skrædder butik hvor han tjente til dagen og vejen. Han fortalte om sine minder om et grænseløst liv, til steder hvor træerne voksede med grønne blade, og vandet rislede op af jorden. Den ældre saharawi fortalte han var klar til at rejse sig fra sin symaskine, og gribe til våben igen hvis han blev spurgt.

Men fortsat er det fredelige initiativer der igangsættes, fulgt af håbet om at det internationale samfund vil presse på Marokko for at få løst op for den langvarige, og uholdbare situation for saharawi folket. Tiden er sikkert løbet fra den ældre soldat på en kampplads, men en utålmodig ungdom rører på sig.

Og jeg tænker på den unge journalist der hellere vil tænde et lys end at forbande mørket, et udsagn fyldt med håb. Men som også virker dobbelttydig, for ethvert lys starter med en gnist.

De sidste kilometer sang jeg højlydt tekster fra Depeche Mode sange. I vanvittigheden fandt jeg overskud til at drive mig frem, og igennem sangen lykkedes det mig at overdøve smerte signalerne fra kramperne i benene. Jeg nåede over målstregen, mit projekt er fuldendt. Men præstationen blegner i lyset af de omgivelser begivenheden tog afsæt i.

Den overstrømmende gæstfrihed fra et folk i et permanent limbo gør mig ydmyg. Saharawis trænger også en 'Personal Jesus' midt i det vanvittige, og hjælp til at blive ledt ud af ørkenen efter 40 år.